

Ostap Drozdov (Ukrajina)

Spisovatel, novinář, populární moderátor politických talk show. Narodil se roku 1979 ve Lvově, na tamní univerzitě vystudoval žurnalistiku a pracoval pro prestižní tištěná média. Od roku 2007 působí v nezávislém mediálním holdingu ZIK, na jehož televizním kanále v posledních čtyřech letech uvádí vlastní pořad „Drozdov“. Je autorem dvou románů s názvy č. 1 a č. 2. První z nich opatřil podtitulem „Román-výbuch“, který vystihuje jak autorovu literární metodu, tak účinek knihy na veřejnost. „Spisovateli Ostapu Drozdovovi jsou těsné stránky románů, stejně jako se Drozdov moderátor cítí stísněně v televizních studiích. Snaží se všechny naplnit sebou, snaží se vypovídat, vyprávět bezpočet příběhů, které se tak či onak spojí v jeden mocný sbor hlasů. V časech naprosté anémie ukrajinské literatury Drozdov působí jako šprýmař, provokatér a poslední naděje na návrat pasionarity v literatuře,“ píše literární kritik Andrij Drozda.

ukázkou přeložila Monika Ševečková

1

- Řeknu vám něco, co vám nikdo jiný nikdy neřekne.

Do očí se mi šťouravě dívá několik stovek mladých očí, skoro mě provrtávají pohledem. Ve svých abstraktech mě prezentují jako „známého a provokativního novináře a spisovatele“ a toto hodnocení mě už dávno předchází, musím proto pořád něco dohánět a nenechat se rozčarovat. Tentokrát proti mně stojí mladí stipendisti jakéhosi amerického programu. Lesk a vízum v očích. Víím, jak je dostanu.

- Život je jen jeden. Skutečně jenom jeden. Druhý mít nebudete, i kdybyste byli budhisti a hluboce věřili v reinkarnaci. Svými současnými pocity obsáhnete pouze jeden život. Takže pokud máte takovou možnost – odjeďte odsud. Nemusíte být nešťastní jenom kvůli sounáležitosti s ostatními. Slyšeli jste mě? Nemusíte žít nešťastný život jen kvůli solidaritě.

Skoro během každého setkání s mládeží přijde řeč na emigraci. Sebe tady nevidí a po stoj k vlastní zradě je rozdělil: jedni to vnímají skutečně jako zradu, kterou je nutné přibrzdit, ostatní naopak – situují se do absolutního ne přijetí své země, aby pro ně bylo snazší ji zradit. Tím, co říkám, patřím do obou táborů: první si užívají díky neskrývané sublimaci svých vlastních prožitků a pro své bodavé myšlenky potřebují cizí ústa; druzí ve mně nacházejí úžasného spojence, co má stejně odvážnou zásobu cynismu.

- Vypadněte odsud, pokud nevidíte perspektivu. Planeta Země je vám k službám. K službám je tu 193 zemí. Nikdo nemá povinnost žít tam, kde se narodil a kde vyrostl. Takové časy už jsou dávno pryč, máte před sebou globalizovaný svět. Pokud se vám nepodaří realizovat se ve vlastní zemi – nejste vůči nikomu ničím zavázáni. Udělejte cizí země svými. Nacházejte štěstí tam, kde ho můžete najít. Nikdo nemá právo zavírat vás do klece a systematicky za stříhávat křídla a sypat na ně pudr, co zastavuje krev. Život je jen jeden a globus je taky jen jeden.

Zapamatují si mě tady. Poznám to podle toho, jak ty mladičké světlé oči člověka požírají,

člověka, který jménem zahanbeného ďábla nahlas vyslovoval všechno to, co by ony chtěly přeložit do jiných úst, protože tak je to bezpečnější.

- To není výzva. Ani rada. Je to návod, jak využít jednu z perspektiv, kterou máte mít na mysli. Všichni nikdy nebudou moct odjet, protože někdo tady musí dělat děti (v tu chvíli se začnout červenat).

- Takže vážně, nic a nikdo nemá právo něco vám vytknout, pokud se rozhodnete odsud zmizet, zmizet ze země kolektivního neštěstí a hrozeb. Je to vaše právo, právo svobodného člověka. Je pouze jedna prosba – vraťte se. Ale jako někdo jiný. Taaam – když řeknu „tam“, myslím tím jiný svět ze skupiny snů, proto se slovo „tam“ stává reprezentačním kódem, taaam se máte stát tím, kým se nikdy nestane tady: Evropany. Není možné naučit se evropanství v zemi zaostalého komanče. Proto – jeďte a nakažte se evropanstvím taaam. A vraťte se, abyste tím nakazili nás všechny. Počkáme. Během bouřky nikam z lodi bez kapitána nevystoupíme. Nemějte obavy, vy nejste krysy. Vy jste ti lepší, koho je třeba zachránit jako první, protože není dost záchranných člunů pro všechny.

Jsou to strojvedoucí bez vlaku, děla bez války, ledny beze sněhu. Sami sebe nenávidějí za vlastní zradu, která v nich postupně roste s každou ranou do železobetonu jejich země. Jejich chromozómy už jsou bezvívové a oni přestávají chápat, proč je tady všechno naruby, proč by měli každý den rehabilitovat to, co je jednoznačné. Velice milují svoji zemi plnou zábran. Jejich láska je rovnoměrná a zabíjející. Svou zemi zabíjejí svojí vlastní láskou a na dálku se láska zušlechťuje. V každé posluchárně je vždy nějaká dívka, a to taková, která zvedne ruku a dotěrným hláskem se demonstrativně zeptá:

- Co tady pořád ještě děláte?

- Dobrá otázka. Jinými slovy, proč jsem odsud ještě nevypadl? Dívka pokývá hlavou, sama se sebou spokojená, celá posluchárna vezme skalpel a položí mě pod mikroskop.

- Protože nemůžu jen tak nechat svoji práci. Nikdy nepochopí moji odpověď. Nikdy. Moje země – to je moje práce. Pracuji s ní, ona je objektem mých úsilí a místem nadúsilí. Nechat práci – to je jako nechat červené tlačítko napospas. Nemůžu, ne teď.

Když se narodila moje země, bylo mi dvanáct. Seděl jsem na záchodě. A najednou – slyšel jsem potlesk. Doléhal ke mně jako přes gázu, která je z jiné reality, a ještě oddělená paravánem, jenže mi za to nikdo netleskal. Vyběhl jsem na zvuk uznání a našel matku vedle televizoru ve stavu šílenství.

- Ée! Ée! - vykřikovala. Nebyl to rap. Bylo to vyhlášení nezávislosti.

Nechápal jsem nic. Za týden byla zase škola, poslední pohádkové prázdninové dny, které nepochopitelně utíkaly ještě rychleji než ty před nimi, nedokoupené kancelářské potřeby, chybějící tři učebnice, vyhlížení 1. září ještě víc natahovalo tětívu někde v podbřišku. Chladnou, ledovou hroudou studilo moje poslední léto bez mé země. Jenže já jsem nevěděl, že jsem ji neměl.

- Promiňte, - ztichnul jsem vedle obrazovky a bezděky jsem popsal stav svých spoluobčanů na desítky let dopředu.

Skutečně jsem nedokázal pochopit, proč by ten týden před podzimem měl znamenat něco zásadního. Pokud se dnes narodila moje země, tak co bylo všechno to, v čem jsem žil doted?

Cítil jsem se podvedený. Zdálo se mi, že pod mýma dvanáctiletýma nohama vysekali půdu a já jsem zůstal ve stavu beztlíže a bez názvu. Cítil jsem se jako přenošené nemluvně celé ve vyschlém slizu, se značně přezrálou lebkou, bez odpovědi na otázku: „A co teď?“.

- A co teď? Na tuto otázku nikdo dokonce ani nezareagoval.

Cítil jsem se šťastný, když jsem neznal své občanství. Věděl jsem, že moje země se jmenuje Ukrajina a stát – SSSR. A to mi vyhovovalo, protože jsem žil v zemi, ne ve státě. Líbila se mi ta schizofrenická rozštěpenost, která zachraňovala před zbytečnými otázkami na téma – proč máme krásnou zemi, ale stát – to je zlo. Na konci srpna, když jsem vyšel z WC, stalo se něco nenapravitelného: moje země se začala nazývat stejně, jako stát a já jsem pocítil, jak se za mnou zacvakly dveře od klece. Výskyt zestátněné země začal novou éru a to bylo ne příjemné. Zmocnil se mě nesnesitelný stud za prožitých dvanáct let bez názvu, bez ideje, bez titulku, bez času.

Stud – to je duševní inkontinence, kterou nejde kontrolovat. Pro mě se ztratil pojem „včera“. Ten srpnový večer neexistovalo včera a především. Vnímám jsem, že existuje pouze zítra a dopředu. Mohl jsem se zalknut euforií od absolutního zákazu minulého, dokonce nešlo o zákaz – spíš o zničení. Odpočet nové éry vešel do mého života najednou s mojí zemí, což připomínalo silvestrovskou noc v té největší výhni parního léta, chyběl pouze ohňostroj a konfety. Zrušení minulosti bylo dobrou odměnou za přizpůsobení se. Naivně jsem věřil, že i čas sám sebe zruší. Kdyby minulost šla materiálně vyjádřit, hned ten večer bych ji spálil. Bylo by to skvělé sebeupálení.

A to jsou moji studenti – z generace nové éry, kde už existuje jejich země jako realita, jako neporušitelná objektivita, jako déšť za oknem, jako bezpečný sex, jako státní svátek na konci srpna. Vyrůstali už v označeném čase, mezi poklady, prapory a erby, získávali občanství už ve chvíli svého zplození, ne ve věku dvanácti let. Neměli potřebu vytrhávat se ze tmy zrušené minulosti, odseknuté historickým souběhem událostí. Neslavili ten moment, kdy se narodila jejich země. Já jim to závidím. Taky bych byl rád, kdybych neměl historii DO, která nemusí být tak principiálně interpretována. Nemají odžitou historii své země DO, proto je pro ně snadné se jí zříct. Netyčí se nad nimi strach z bezstátnosti, proto jsou labilnější v souvislosti s cestováním bez jakýchkoli závazků. Jejich tělo prahne po co nejvyšší míře komfortu, jejich éra vyžaduje včasnost, jejich sny jsou, ač je to s podivem, plné dotyků a konkrétnosti, cítím se s nimi lépe než se sovětskými spolužáky, kteří začali slintat, když vidět blýskavou hračku.

- Nemůžu jen tak z ničeho nic nechat svoji práci – moje odpověď se nikdy nedotkne jejich srdcí.

- Máte na mysli svoji práci, kvůli které nemůžete vycestovat?

Říkal jsem to, nic nechápou.

Nejde o místo, kde pracujete. Život v mé zemi – to je práce pro mě samotného. Zkoumám dno. Píšu kroniky zaostávání, mám to rád. Něco vám prozradím – v tuto chvíli si obvykle podepřou hlavu a čekají, co za story bude pokračovat – vždycky mě vábila estetika úpadku, estetika zahnívání. Černobylská zóna je pro mě krásnější než skanzen, než nebe, kde jsou bílé labutě a zastřižené zimostřázy. Rozpad a dekonstrukce pro mě osobně představovaly vždy energii, které dávají život. Všechny chyby jsou nejlépe vidět během zahnívání. V tu chvíli se

vše odhalí a smrdí. Leniví se odvrátí, zachumlají se a odvrátí oči, ale rozumní to musejí prozkoumat, jinak by lenivci založili novou realitu ze stejných mikrobů, které předtím zničili. Ve společenských procesech je krása neúspěchů absolutní. Vidím, jak se národ stává

mělkým, jak je míň vítězství, jak bezmyšlenkovitě mizí šance – a mě přepĺňuje nezdravý hazard rozlousknout hádanku této nesvéprávnosti, této fatální neschopnosti, této nešikovnosti.

2

Vyrostl jsem v zemi, kde se většinová populace dokonce nemohla pořádně přebarvit, protože zpod barvy prosvítala rez starých časů, stávala se vizitkou každého, kdo velice usiloval o to, aby ze sebe vymačkal toho, kým byl před tím, jenže tím všechno jen zesiloval, dělal ze sebe ještě většího chameleona, odolného vůči změnám. Půlku svého vědomého života jsem viděl, jak ze sebe lidi chtěli svléct narostlou kůži socialismu, jenže se z toho stávalo ozdravné línání, po kterém kůže vypadala ještě pevnější a novější. Veškeré snahy přeměnit své snahy končily tučným podtržením podmětů a přísudků, které charakterizovaly světový názor komanče. Komanč demonstroval virtuózní přizpůsobivost k novému dni, který se nezvratně stával novým dnem, co vytěsňuje slabší a nemohoucí kultury.

Když se narodila moje země, myslel jsem si, že to bude miminko, které chce začít žít od nuly. Tento duel byl prohrán ve chvíli, kdy se nové, čerstvé zemi zachtělo být babkou s tisíciletým rodokmenem. Místo toho, aby si nárazovitě vytáhla stopu z historické průrvy, nová země udělala všechno naopak – dobrovolně se pojmenovala dědičkou dávno zmizelé historie, která se změnila na prach a popel. Nová země, namísto toho, aby mohla svobodně létat, si dobrovolně obula zrezivělé okovy. Proč jsi to udělala, hlupačko? Proč jsi přivázala svoji pupeční šňůru k potratům? Proč jste státní ne úspěchy minulých století nazývali vlastním vítězstvím?

Moje nová země se narodila jako stařenka, jako historický a morální Guliver, plný helia: myslel si, že jako Atlas podepírá nebe, ale večer se nafouknul a změnil se na zvrásněnou pytlovinu. Moje nová země od počátku nezářila mládím, nepořádala honičku maximalismu, nevoněla mládím, neukazovala svoje ambice. Hned byla cítit jako stará skříň s naftalínem a plísni. Bohatě se z ní sypal prach nasbíraný za všechna tisíciletí a já jsem viděl, jak se na tomto komunističtí diletanti zacyklili a přivazovali rodokmen jako kozu na špagát a kolem dokola se šířil mrtvolný puch všech popravených-vyhlazených-zrazených. Nová země, která se právě narodila, chodila s hlavou obrácenou dozadu. Už v moment narození byla shrbená, vrásčitá, táhla za sebou nemocné nohy, belhala se o stařecké berli. Nebylo to šlechtické vyřezávané žezlo – ne, byl to obyčejný klacek, který našla kdesi u cesty. Ve válenkách, protože od nohou ji záblo, ve vlněném přehozu, rozežraném od molů, v šátku, aby nebyly vidět lysiny. Nová země chtěla být tisíciletou – a taky se takovou stala: zemí bezzubých, pokorných starců, zmučených životem, kteří chtějí mít pokoj místo rozvoje, sezení místo běhu, chropění místo tance, vzpomínky místo snů. Nová země potřebovala resuscitovat ve chvíli svého zrodu. Pokud někam kráčela, tak směrem k hospicu. Nemohl jsem jí nijak pomoci ani tehdy, ani teď. Neměl

jsem sílu jí jakkoliv pomoci. Nejsem gerontofil.

Moje pracovní místo zabydleli lidi z kamene a lidi z papíru. Kamenní lidé mají námitky vůči těm papírovým; kámen a papír jsou předurčení k permanentním nedorozuměním. Kámen a papír chtějí odhodlaně tvořit jeden organismus; kámen a papír se chtějí přátelit a být jedna rodina, chladně se tulí jeden ke druhému a vyměňují si při tom rány; kámen a papír všemu skvěle rozumějí, kámen a papír nejsou hlupáci – nemají zkrátka kam utéct z tohoto akvária ohrátych iluzí. A já stojím mezi těmito dvěma fakturami, střídavě se stávám kamenem anebo papírem a moje akvário to už nevydrží, protože není železné. Ani já nejsem ze železa...

- Neptej se, co pro tebe udělala země. Zeptej se, co tys udělal pro svoji zemi.

Možná bych se nadechl – kdyby to neřekl důchodce, kterého by snad bylo možné analyzovat. Moje země byla dlouhou dobu pokladnička-prasátko s otvorem na hlavičce právě pro nicotné skrblíky. Dívali se na svět skrze díry v ponožkách, komunikovali se světem jazykem nesplněných přání (nakonec opravit dům, protože padají cihly), odpírali si obyčejné věci, neměli kožené peněženky, protože veškeré svoje kopejky strkali do zadní kapsy na zadku a z těchto žebráckých měďáků byli připraveni desátek odevzdat všepohlcující abstrakci. Skrblíci, kteří se panicky báli chtít po své zemi normální pravidla, vědomě prosrali nejceněnější, nejdůležitější dobu – období startu, období formulování úkolů, období určení přesných údajů, období kvalitního předání štafetového kolíku, na kterém záleží následující kolo dalšího sportovce.

Ti nicotní skrblíci už tehdy nenáviděli, bože, jak ti nás nenáviděli – budoucí, moji, generaci. Skrblíci jako by dopředu záviděli a nechtěli nám pomoci správně začít. Ne, vědomě nás chtěli nakazit svojí prasečí trpělivostí, nerozhodností a národním masochismem, vyleštěným do neslušného lesku. Když se někdo z nás pokusil opatrně mluvit o tom, jestli není načase žádat od země plnou děr milostnou blízkost, skrblíci v tu ránu začali ječet:

- Pst! Zmlkni! Ty nevděčný zrádce!

Moje generace dospěla, stala se drzou, byla přijímána světem, získala imunitu z ideologie zkontrolovaných stájí a chalup – a přišel čas rozbít pokladničku-prasátko. Na první pohled to bylo těžké. Když jsme ale rozbili dno – vysypala se jen trocha bince, drobečky, skoro nic, kopejky, co jsou na nic, leda že by se s nimi dalo vyskládat do mozaiky slovo na tři písmena. Od generace, z níž začínala nová země, jsme nic nezískali, kromě příkazu trpět za každou cenu, trpět a hasit kinetickou energii pohybu, trpět a brzdit v sobě poměrně slušné námitky. Nicotní skrblíci sami nežili a ani nás nenechali žít. Museli jsme důkladně předstírat, jako bychom neviděli clonu bezvýchodnosti v jejich zakalených zorníčkách, jako bychom neslyšeli polyfonii nevíry v jejich hlasech, jako bychom si nevšíмали jejich strašného strachu čestně přiznat, že klasy a nebe jsou barvy neskutečně odporného života. Skrblíci se tetelili, bázlivě přešlapovali a kývali se z nohy na nohu – a mrhali časem, fatálně a tak strašně moc mrhali časem, který jiné národy chytaly za pačesy a kladly si pod nohy.

Ti nicotní skrblíci, kteří se nečekaně zastavili na startu nové země, zničili všechno, co bylo možné zničit. Moje generace přišla na znečištěné území, protože roky se nic nebudovalo a nepřeměňovalo. Moje země se stala vojenským prostorem ledabyly pohozených lží a nepravd. Namísto převzetí štafety jsme se museli vyhrabat ze smrduté žumpy. Tekla nám slina, když

jsme viděli sousední národy, kteří s Heraklovou silou pro sebe budovali komfortní země – my se jsme v té době připodobňovali hovnocucům, které se v lejnách předchozích pokolení přehrabovaly bez respirátorů. Ve vzdálenosti půlhodinového letu od našeho bláta sousední národy kreativně tvořily svoji realitu, která nabíjela naše zahraniční vrstevníky normálním behaviorismem, normálním očekáváním od budoucího života – my jsme v té době prožívali od své rodné země znásilnění bez vazelíny, která nejdřív poníží, až potom pomazlí.

Moje generace si odpracovávala prvotní hříchy narození v nové zemi, která neplánovala naše štěstí. Chtěla v nás mít spolehlivé dárce, kterým bylo snadné vnutit pohádku o dočasných problémech budování. Dočasné problémy se úsilím skrbíků proměnily v břemeno. Sousední národy se rychle modernizovaly, když my jsme zpívali lidové písničky ve višňovém sadu kolem domu. Tento groteskní, plastický rozdíl mezi námi a jimi zabíjel jedinou ranou a zaséval ještě víc nevíry do nás samotných. Všichni ostatní budovali své státy gramotně a s rozmyslem – jen my jsme lepili mrakodrap z hoven. My jsme byli ti největší a nejhorší nešikoví, lůžři a impotenti. Sami jsme se utiskovali, pohrdali sebou, provokovali. Moje generace nemá za co děkovat svým předchůdcům. Ten, od koho jsem slyšel rčení, stejně umřel v neuklizeném domě, ani jednou si neustlal, nádobí mu umývaly otravné mouchy, které se slétaly na banket nečistot. Všechno totiž dělal pro svoji zemi.